

ní řád, nýbrž úřední rozhodnutí nebo opatření. I dřívější nazírání vysvětlovalo si to zpravidla samozřejmým souhlasem právního řádu. Takováto jakási lex specialis je směrodatná i pro akty další, kde se navazuje na to, co jí bylo upraveno dříve.

(Vyňato z většího celku, v němž některé otázky a souvislosti jasněji vysvitnou.)

Druhý mezinárodní kongres pro správní vědy v Bruselu v r. 1923.

Zpráva Dra V. Pokorného, zem. v. rady v Praze.

Dostalo se mi cti v zastoupení zemského správního výboru zúčastniti se veřejného jednání druhého mezinárodního sjezdu pro správní vědy v Bruselu od 12. do 16. září 1923.

Pokusím se nejstručněji uvést ty poznatky z něho, které pokládám za nejcenější.

Předem se přiznám, že ve veřejném jednání kongresu vidím úplnou obdobu veřejného jednání autonomních korporací, zákonodárných sborů ano i soudů. Shledávám totiž i při aktivních, natož při pasivních účastnících veřejného jednání méně námahy a méně významnosti pro věc, než ve skutečném studiu věci před veřejným jednáním a ve skutečném provádění jejím po veřejném jednání.

Sjezd konán byl čtyry dny a k tomu mimo schůzi zahajující a závěrečnou, které byly společny, v pěti současných, oddělených sekcích.

Na programu měl 32 otázky, z nichž leckterá svým významem a rozsahem mohla kongres při skutečném svém projednání sama plně zaměstnati.

Nad to při zahájení jednání účastník obdržel pro každou sekci knihu s tištěnými pracemi o předmětech na program daných. O referátech těch se předpokládalo, že jsou účastníkům známy, což byla naprostá licence básnická. Každý účastník až při samém zahájení veřejného jednání dostal najednou pět knih, a nevěděl, co je v nich. Po kongresu přibyla k nim šestá, zkrácený stenografický protokol jednání sjezdu a jeho sekcí.

Pokusím se sdělit obsah sjezdových prací. Nezapomenu ovšem při tom varovných slov Písma »Dělání knih mnohých žádného konce není a mnoho slov umrtvuje ducha.« Prosím za shovívavé posouzení své zprávy, poněvadž podati esenci výstižnou a stejnoměrnou z otázek kongresem neprojednaných, nýbrž jen projednávaných, ano z části jen na program daných, vyžadovalo by schopností čaroděje z pohádky

o Popelce, jenž plesový úbor teprve musel utkati i ušítí a k tomu do nepatrného prostoru, do lískového oříšku stěsnati.

Vnější rámec kongresu byl prvotřídní. Město Brusel i další města jeho okolí a mořské pobřeží jsou známy krásou a Velké náměstí a radnice bruselská, v níž kongres byl zahájen, jsou světová unika.

Těž rámec osobní, zvláště pokud jej tvořili Belgičané jako pořadatelé kongresu, byl skvělý. Kongres uvítal starosta bruselský, ministr p. Max, jenž za okupace německé byl vyhnán z úřadu jako neschopný a zavřen, jednání v plenu i v sekcích pak zahajovali a řídili úctyhodní reprezentanti.

Na kongresistech Belgičanech byla zřejma seriosnost, s jakou přechkali několikaletou okupaci přemocného Německa a setrvali přes ni zjevně při ideji neodvislosti svého státu. Vzpomněl jsem slov Julia Caesara *De bello gallico* »Horum omnium fortissimi sunt Belgae«, poněvadž je obchodníci nejnesnadněji mohou svým zbožím porušiti.

Podstatnou vadou pořadatelstva kongresu bylo opožděné vytištění a rozdání zpráv podaných k jednotlivým bodům programu.

Podstatnou vadou československé delegace bylo nezaslání prací vlastních a neznalost prací cizích ku projednávání určených. Československá delegace však v posledním okamžiku ve veřejném jednání, prakticky již málo rozhodujícím, konala, co se konati dalo. Mnoho toho ovšem již nebylo a podnes není, třeba že kongres z převážně většiny týkal se autonomní správy anebo státního vlivu na ni.

Po tomto uvedení ocením kongres krátce hned před vypsáním ukázek jeho jednání. Ukázek těch je totiž tolik, že nechci opakovati chybu kongresu »*multa, sed non multum*«, a ponechám čtenáři samému rozhořnutí, zdali a kolik ukázek jednání sjezdového na konec přečte.

Kongres oceňuji jako prvotřídní příležitost k nejcennější práci v oboru správním. Práci tu ovšem každý zúčastněný stát neb úřad musí si sám vybrati, u dělati a na kongresu k pochvale nebo kritice ukázati, nikoli však že by kongres měl schopnost, vůli a legitimaci pořádati vnitřní záležitosti zúčastněných států tedy jaksi domácnosti svých účastníků.

Vnitřní kvalita kongresu připadala mi poválečná. Kongres měl cíl vědecký a representační. Československá delegace přinesla na něj vedle úspěšné vůle orientovati se skutečně jen sympatii zpustošené Belgie, oficiálními kruhy s díkem kvitovanou, ale dosud ne posítní spolupráci.

Mohu jen upřímně poděkovati zemskému správnímu výboru

za obeslání kongresu. Litovati dlužno, že kongres a s ním i československá delegace plně nevykonaly, co ke kongresu pojmově náleží a v čem naše státní i autonomní správa při včasné přípravě zvláště v loňském poválečném kongresu mohly vyniknouti.

Příští třetí světový kongres pro správní vědy v Paříži v r. 1926 bude, doufám, pečlivě připraven. Československá republika nemůže ponechati jej nepovšimnutým již z politického společenství a z předválečného přátelství naší autonomie s republikou francouzskou. Právě z těchto důvodů bude nezbytno, aby naše správa státní i autonomní byla zastoupena co nejlépe několika vybranými pracemi a delegáty.

Věřím, že českoslovenští právníci by dovedli o předmětech minulého kongresu uspořádati jednání stejné úrovně jako minulý kongres sám. Na příštím kongresu najde se ovšem nepoměrně připravenější a silnější konkurence. Od té však právě můžeme se něčemu naučiti. Nepochybuji, že by českoslovenští právníci po pečlivé přípravě dovedli i dobře připravenému kongresu v Paříži podstatně přispěti svými články a z jednání kongresového právě pro dobrou přípravu konkurenčních delegací opatřiti cenné poznatky.

Doporučuji vřele právníkům znajícím věc i řeč, aby zúčastnili se kongresu a to především včas zaslanou, smlouvenou prací.

Stejně mohu jen doporučiti naši veřejné správě, aby na třetí mezinárodní kongres pro vědy správní v Paříži v r. 1926 vyslala několik zástupců, kteří by ovšem museli k tomu včas se připravit a především s pořadatelstvem kongresu i mezi sebou o rozdělení práce se dohodnouti.

Na uvítanou státní ministr Cooreman přál kongresu, aby svůj úkol vykonal na rozdíl od konferencí, jimž by sama Penelope znalecky záviděla jejich věčné začínání.

Přítomnost charakterisoval rozšířením a prohloubením veřejné správy. Rozšířila se na př. cirkulace lidí, zboží, kapitálů, zkrátka všeho v oboru hospodářském, duševním i mravním. Prohloubil se vliv veřejné správy na př. na otázky práce od nevšimavosti k postupně většímu dohledu proti zneužívání smluvní svobody stranou silnější až konečně k nahrazení smluvní svobody donucovacími normami zákonnými.

Válka a její důsledky zvětšily úkoly a hlavně výdaje správy státní i soukromé a to ve státech všech, takže mohou se navzájem poučovati. Vzrostla potřeba peněz, nervu to nejen války, nýbrž i nynějšího tak zv. míru.

Odpomoc hledá se odstraňováním úřednictva. Avšak úkoly uznané za nutné musí někdo konati.

Pomoci lze tu:

1. Vymezením úkolu správy. Správa není úkolem, nýbrž nástrojem, komplikovaným a drahým, jehož hodnota nespočívá v jeho rozsáhlosti, nýbrž v jeho výkonu. Nemá prováděti inflaci intervenční a přijímati šmahem obory jí předkládané. (Dávno míním, že na př. veřejná sociální péče správně p r o s t á t vykonávaná má zvelebovati své klienty tak, aby jí nepotřebovali, tedy pracovati ku své zbytečnosti, restrikci a volební bezvýznamnosti.)

2. Výběrem funkcionářů. U personálu správního rozhoduje výkon, ne počet. Hlavní věcí je rekrutování elitních sil. Ty se však neimprovisují, ty nutno elitními vytvořiti a elitními udržeti.

3. Zlepšením method. Co do výkonu celkové jest metoda s menší osobní způsobilostí účinnější než větší osobní způsobilost bez methody a bez discipliny. Ideálem je spojení schopnosti i pořádku.

Společnou úvodní přednášku kongresovou pronesl p. F a y o l, 82 letý, svěží, bývalý ředitel dolů a hutí, jenž propaguje zprůmyslnění a zobchodnění veřejné správy dle poznatků své praxe, nikoli z abstrakci. Uvedl toto:

Správa zahrnuje správu státní i soukromou.

Nejdůležitějším ve správě jest řízení. Správa zahrnuje pět úkonů: předvídání, organisování, velení, souřadování, kontrolu. Chef potřebuje pomocníků majících schopnost, znalost a čas. Oni jsou extensí osoby chefovy. Pomůckami správními jsou vypsání stavu podniku v minulosti, přítomnosti i pravděpodobné budoucnosti, program akční, zprávy o činnosti, jimiž vzbuzuje se pocit zodpovědnosti u činitelů podniku a vzájemná důvěra, dále týdenní konference chefa s úředníky, aby úředník jda z konference věděl, co má dělati, a že bude podávati zprávu.

Bez programů akčního a beze zpráv o činnosti není důvěry na př. mezi úředníky, ministrem a parlamentem.

Ve Francii předsednictvo ministerské je zřízeno chybně. Předseda je vůdcem 12 až 15 ministrů, k tomu má sám jedno ministerstvo. Neměl by míti portefeuille, ministrů by mělo býti méně a za to předseda ministerstva měl by míti pomocníky a pomůcky správní.

Ministr při nastoupení pravidelně úřadu nerozumí, předseda ministerstva mu nemůže raditi, pomocníků nemá, za to však musí jednati přímo s četnými stranami. Zanesen prací, již pro nezalost nedovede sám rozhodnouti, resignuje pravidelně na vedení a neví se, hrozí-li větší škoda z jeho činnosti nebo nečinnosti. Úředníci jednají pak sami každý na svou pěst.

V e d o u c í ú ř e d n í k má míti schopnost, znalost a ne v poslední řadě trvalost postavení.

Fayol zkoumal pro vládu francouzskou stav ministerstva pošt, telegrafů a telefonů. Shledal je zcela vadným. Ministra na krátko,

věci neznalého, nepřístojné intervence členů parlamentu, při úředních nedostatek pobídky k práci a odměny za ni, nedostatek zodpovědnosti. Odstupující ministr předává nastupujícímu místnost, ale ne program a znalost věci i osob, kterých sám při svém nastoupení také neměl. Výjimečně válečná škola francouzská přeje podnikům z hlásaného zprůmyslnění a zobchodnění správy, poněvadž mnohé z nich sama již dávno aplikovala.

Ku zdokonalení správy nutno zlomiti odpor ignorance, rutiny úřednické a zvláštních zájmů. K tomu je třeba pevné vůle a trvalé činnosti, nikoliv občasných manifestací. Předseda ministerstva a ministři nemají času ani schopnosti studovati rozsáhlé spisy, jichž nedokončí. Vedoucí úředníci, z klidu vyrušení a komisí třeba nepřijemně dotčení, pravidelně nemají pro reformu sympatií.

Chef měl by si zříditi stálý orgán zlepšovací a hlavně mělo by veřejné mínění býti zainteresováno poukazem na zlevnění veřejné správy a tím i živobyť občanstva. Uvádí přibližně, kolik činí jediné procento uspořené na státních výdajích pouhým obmezením úvřerů a připamatováním povinností úředníkům.

O b s a h F a y o l o v y n a u k y s p r á v n í dle výpisu z jeho knihy otištěného v protokole kongresovém:

Správa je funkce rozdělená mezi hlavu a údy těla sociálního. Podstatnou schopností u nižších činitelů je schopnost odborná, u vyšších schopnost správní.

Všeobecné zásady správní, jichž každé heslo krátce definuje a objasňuje, jsou: rozdělení práce, autorita a zodpovědnost, disciplína, jednotnost řízení, nadřizenost zájmu všeobecného nad zvláštní, odměna za práci, centralisace neb decentralisace jest pouhou otázkou účelnosti, pořadí služební, pořádek (místo pro každou osobu i pro každou věc, a každou osobu i každou věc na její místo), u chefa slušnost, u personálu pak iniciativnost, stálost a nerozeštvanost, neuzívati proti personálu hesla »rozděluj a panuj« a též nezneužívati sdělení psaných (a řeknu i ústních, ad hoc upravených).

Všeobecná pravidla správy:

1. Předvídavost. Program seřaduje snahy a sjednocuje vůle, chrání před náhlostmi z vnějška i z vnitřku z vrtkavosti chefů, zvláště jsou-li na krátko a neznají-li věci.

2. Organisování, t. j. opatření materiálu, pomůcek, kapitálu a personálu. Obtížnost a důležitost správného rekrutování personálu stoupá s výškou jeho postavení.

3. Velení znamená uvádění v pohyb. Velitel má znáti personál, vyloučiti neschopné, znáti vztahy zaměstnanců k podniku, dáváti dobrý příklad, konati občasně inspekce a s předními spolupracovníky konference, nedati se absorbovati detaily a podněcovati v zaměstnancích činnost, iniciativu a oddanost.

4. Soulad docíljuje se poskytnutím možnosti každému činiteli

v podniku, aby splnil svou úlohu ve shodě s ostatními; udržuje se konferencemi chefů služby.

5. Kontrola vztahuje se na osoby, věci i skutky. Má býti včasná a konkluse její nemají zůstatí nevykonány. Kontrolor má býti věcí znalý, oddaný, neodvislý vůči kontrolovanému, rozvážný a taktní.

Zkušenost zavedla u všech podniků formu pyramidy a při ní vrstva nižší koná svůj úkol k impulsu vrstvy vyšší. Ale nová doba vyvolala úkoly, pro něž zkušenost nevyvodila ještě pouček. Tyto úkoly řeší se různě, ne dle zkušenosti, nýbrž dle inspirace, která snadno se zmýlí.

Závady působí buď velikost podniků, a těm odpomáhá se upravením horizontálním totiž koordinací na místě subordínace, nebo nevědomost ředitelů, a těm odpomáhá se poučováním a dobrými správními pomůckami.

Pomůcky správní jsou:

a) popis podniku v minulosti, přítomnosti a pravděpodobné budoucnosti, jež pořídí jen chef zkušený, obratný vůdce lidí, schopný obdržeti od podřízených spolupráci loyální a aktivní;

b) program akcí — nikoli pouhý rozpočet —, jež vyžaduje velkého úsilí vyššího personálu a proto často schází;

c) zprávy podávané, jež zakládají důvěru chefů místo jejich nedůvěrivosti; program totiž zakládá závazek a konečná zpráva ukazuje, byl-li splněn;

d) konference chefa s přednosty, seznamující jej s personálem;

e) obraz organisace ukazující přesahování neb osobování kompetence, duality nařizování a naopak funkce nevykonávané.

(Zamlouvá se mi věta Fayolova: Centralisace neb decentralisace správy jest pouhou otázkou účelnosti.

Za důležitější pokládám, aby zvolený způsob správy, ať centralisační nebo decentralisační, byl učiněn a udržen co nejvíce prostým vad, zvláště tak zvaného amerikanismu, záležejícího leckdy jen ve zmenšení způsoblosti a výkonu — ale ne požitků — určitých kategorií neb osob, ale jen proto, že se způsoblost i výkon vyžaduje o d j i n ý c h buď bez platu, což je závadno, anebo za plat, což je ještě závadnější, poněvadž dělba práce se karikuje, tak že jediný výkon se přeplácí kategorii jedné, která ho nedělá naprosto nebo ne zúplna, a druhé, která jej skutečně koná neb dokončuje.

Mám tu na mysli úkony p ř e s u n u j í c í p r á c í z jednoho činitele na druhého, nežádoucí zvláště v tom případě, dějí-li se ze zdola nahoru, a zejména když vysoký a nákladný orgán na odůvodnění svého rozkvětu neb vůbec existence přebírá nebo dokonce vyvolává agendu orgánu nižšího.

Ovšem stejně nežádoucí jako drahá dělba práce jest i koncentrace souvislých složitých úkonů nestejného niveau v rukou téhož orgánu vyššího a nákladnějšího.

Skvělé sloučení decentralisace s centralisací, tedy koordinace sil se subordinací vidím s obdivem v organizaci Israelitů. Žádná národnost, třída, konjunktura není překážkou bratrské informace, pomoci a souhry. Všecky se koordinují, správně ocení a neúprosně subordinují vysokému cíli.

Tu je příklad hodný studia každého státu, jenž může si dáti otázku, jde-li tu o sílu vtělenou v něj (intérieure) anebo nadřazenou jemu (en dehors de l'état). Myslím, že síla ta má tu z obou povah, kterou konkrétně právo ona chce mítí — a ne kterýkoli stát dnes její části přístřeší dávající —, že síla ta jde dle svého odhadu a cíle s některým dnešním státem nebo mimo něj nebo proti němu, ví, že byla před ním, a stará se, aby byla případně i po něm.)

V I. sekci kongresu, jíž jsem se zúčastnil, projednávána byla správa obecní, totiž těchto sedm otázek:

1. Ochrana autonomie obecní proti zásahům moci centrální a ochrana svobody osobní proti libovůli úřadů obecních,
2. obecní taxy a daně,
3. dnešní právní situace obecních podniků,
4. kontrola výdajů obecních,
5. stálost úřadů obecních,
6. přikázání agendy poručenské a opatrovnické soudům či úřadům správním a
7. zákonodárství příležitostné zvláště z důvodů války.

Jak jsem již z počátku uvedl, pouhé projednávání předmětu na mezinárodním kongresu není všechno. Před ním předcházeti má studium věci a následovati její provedení.

Pouhý referát o jednání sjezdovém jest ovšem ještě méně a zvláště není ani pouhým projednáním předmětu se stanoviska našeho práva, pokud nedoplní se uvedením naší úpravy. To ovšem by předpokládalo práci o mnohých otázkách našeho správního práva, nejlépe snad kolektivně mnohými praktiky vykonanou, obdobně jako vznikly publikace kongresu samého, tedy práci pro věc sice pojmově nezbytnou a rozhodující, ale namáhavou.

Kde se mi naskytlá možnost, připojil jsem k objektivnímu referátu o jednání sjezdovém zcela subjektivní nenáročně připomínky. Vítal bych totiž osvětlení themat kongresových se stanoviska našeho práva.

1.

Ochrana autonomie obecní proti zásahům moci centrální a ochrana svobody osobní proti libovůli úřadů obecních.

(Referent Giersé z Bruselu.)

Obce proti státu jsou v Belgii chráněny jen tradicí a veřejným míněním, nikoli právním prostředkem, přes to že stát po válce hledí na ně nevráživě zvláště v ohledu finančním jako na překážku řádného upravení státu.

V Anglii chráněna jest obec proti zásahům státu řádnými soudy, jichž správní úřad musí poslechnouti, ve Francii Státní radou. Montesquieu mylně viděl v ústavě anglické úplné rozdělení moci ve státě a přenesl tudíž do Francie k odstranění závad absolutistické vlády francouzské opatření, které v Anglii samé nebylo a dodnes není.

Ochrana osobní proti úřadům vůbec a tedy i obecním jest v ústavě belgické ve člancích 7 až 10 dostatečná (zcela podobná jako v Čsl. R.), takže zvláštních opatření není tu potřebí.

Účelnou připomínku učinil zástupce Švédska. Obce švédské mají plnou autonomii od roku 1862, funkcionáře neplacené a od státu neodvislé, ochranu správním soudem.

Delegát Rumunska ukázal na různost právních řádů v jednotlivých částech zvětšeného Rumunska. Totéž zmíněno o Francii s El-saskem-Lotrinskem a platí též o Čsl. republice.

Belgičan Vinck upozornil, že belgickým obcím teprve od války dovoleno bylo státem sdružování.

Usnesena resoluce (přání), aby správní soudnictví bylo zavedeno tam, kde ho dosud není a kde zásada rozdělení moci ve státě vylučuje zasahování řádných soudů.

2.

Obecní taxy a daně.

(Referent J e a u m o n e t z Bruselu.)

Obecní finance jsou dnes thematem velmi aktuálním. Taxám a daním občan nemůže se vyhnouti. S nimi nesmí se však směšovatí úplaty za poskytnutí služeb obecních, plynu, vody, elektrického světla.

Theoretikové rozeznávají mezi taxou a daní. Taxa jest ukládána u příležitosti poskytnuté služby, daň naproti tomu všeobecně bez vzájemného plnění. Avšak taxa má také dva živly: odplatu za obdrženu službu a plus nad cenu výrobní, totiž daň.

Ve velkých městech jest nejvíce iniciativy ve vyhledávání nových zdrojů, neboť tam jsou služby obecní nejčetnější a nejrozví-
tější. Faktory nejdůležitějšími jsou tu populace a majetek domovní.

Přírůstek hodnoty nemovitostí vytvářejí obce, avšak dávku tu

v Belgii obce nedostávají a v tom je spolupříčina jejich finanční slabosti. Zdroje zdanitelné zabírá stát a odnímá je provinciím a obcím. Stát ovšem musí chrániti své vlastní zdroje příjmové, a při tom určitou část daní všeobecných obcím přenechal.

Ostatně vedle dávek a vedle daní státem obci přenechaných může obec stanoviti přírázky k určitým státním daním kvotami v zákoně předem stanovenými, tak u kontribuce pozemkové, taxy mobilární na důchod z kapitálů investovaných v Belgii, u taxy živnostníků ze zisků realizovaných v Belgii, u taxy na vozidla motorová a na movitosti.

Stát není jediným útvarem společenským. Obec je druhým. Stát má na zřeteli zájem seskupení národního a na výdaje jeho má přispívati každý dle svých prostředků, z čehož plyne osobní charakter daní všeobecných.

Naproti tomu seskupení lokální chrání státky a většina výdajů jeho má povahu služeb pro jednotlivce, tvořící lokální sdružení zájmů a osob. Daně lokální mají býti daněmi reálnými, které postihují zdroj příjmový, kdežto daň osobní postihuje osobu, hledíc k jejím prostředkům.

Nové fiskální zákonodárství belgické zkouší aplikovati tyto principy a přenechati obcím část daní reálních.

(Vzpomeňme škod způsobených našim financím autonomním podniky veřejně účtujícími. Před státním převratem přenášely sídlo a tím část daňového předpisu do Vídně, ušetřice pravidelně celý přeseun, totiž 100% z něho na našich obcích, okresích a zemi na autonomních přírážkách, po převratu pak při nostrifikaci byla jim ušetřena státní smlouvou na naší obci a zemi dávka z přírůstku hodnoty nemovitostí.)

Všecky státy se zřetelem na různé modalitty jednají dle téhož principu, starají se především o rozpočet státní, zabírají nové zdroje příjmové, a proto někdy zapominají, že stát je zároveň regulátorem kolektivit jej tvořících. Přestavba fiskálního systému státního vyvolala intervenci na prospěch financí lokálních, a to dříve v těch zemích, kde byla zavedena daň z příjmů.

(Vzpomínám výkladu prof. Taliře o článku XIII. rakouského zákona z 25. X. 1896 ř. z. čís. 220, jenž podmíněným přiznáním slev poplatníkům daní reálních i poskytnutím státního přidělu zemi vynutil podmínku, aby zemské zákonodárství předem osvobodilo osobní daň z příjmů ode všech autonomních přírážek.)

V Německu stát zákonem o daních lokálních ze 14. VII. 1893 resignoval na daň pozemkovou, domovní a živnostenskou. Později říše zavedla daň z přírůstku hodnoty nemovitostí, z níž 40% přenechávala obcím.

V Anglii stát ponechal obcím část vnitřních dávek nepřímých, daně pozemkové a dědičné a polovici dávky z přírůstku hodnoty nemovitostí.

V Belgii stát zřídil k repartování mezi obce již v roce 1860 speciální fond z různých příjmů z administrace daní všeobecných, cel a daní potravních, a rozděloval jej dle poměru daně o v e h o p ř e d p i s u o b c í.

Od roku 1895 přibyl k tomu další speciální fond pro obce, živěný poplatky za licence na lihové nápoje a přivozními cly na dobytek a maso; ten byl mezi obce rozdělen dle jejich p o p u l a c e.

Obojí tyto podpory obcím jsou dnes odstraněny a nahrazeny novým fondem pro obce dle zákona z 19. VII. 1922 z přebytků všeobecných zdrojů státních. Fond ten repartuje se obcím dle čtyř (ve zprávě neuvedených) známek důležitosti a dobré správy obce.

(Na přebytky státní a obecní bych dal pozor. V rakouském státním rozpočtu býval stále stoupající výnos tabákového monopolu preliminován dle průměru skutečně docílených výnosů posledních tří let, tedy příliš nízko. S nevyhnutelně docíleným přebytkem hospodařila pak vláda bez parlamentu. U obcí ukazoval se přebytek, třeba že leckdy právě starosta a výboři přes tři léta přírážek neplatili, když obec obdržela povolení k přírážkám o procentu vyšším, než jí mohlo postačiti při skutečném vybrání přírážek od všech poplatníků.)

V Belgii mimo to některé všeobecné daně státní dělí se mezi stát a obce: daň z příjmů z majetku pozemkového zastavěného i nezastavěného, daň z povolání — vyjímajíc platy úřednické, mzdy, pense atd. — pak dávky ze zábav a veřejných podívaných.

Obce velké i malé ode dávna závodí spolu v činnosti zvláště sociální a politické. Válkou byly podrobeny těžkým zkouškám. Inflace rozpočtů obecních udržuje se zdražením věcí, rozvojem obecních podniků extensivním i intensivním, péčí sociální, požadavky voličů, nátlakem veřejného mínění a zadlužením obcí.

Určitá část všeobecných daní náleží právem obcím, jimž stát postupně přenechává i další zdroje příjmové. Výsledkem je, že různé typy daní a dávek jsou prací zákonodárcovou a že svoboda obcí v obrotu stává se ilusorní přes dogma o autonomii.

(Proti tomu mohu jen schvalovati a doporučoval jsem již ve Správním Obzoru v r. 1910 na str. 426 vydání vzorných a pro obce závazných pravidel o dávkách obecních k vyloučení zbytečných singulárních sporů, poněvadž pravidla jednoduše usnášená a schvalovaná mají konstitutivní moc přes snadno v nich vznikající rozpory a mezery.)

Stát dohlíží na finance obecní, aby chránil své příjmové zdroje, zamezil ruinující výdaje obecní a vyloučil libovůli v ukládání daní a dávek. I rozpočty obecní osvětlují historii obce. Litovati dlužno, že stát belgický ponechal obcím nepatrný podíl z výnosu určitých daní, jež měl by jim správně ponechatí celé. Zvláště u majetku domovního závisí hodnota na oklnostech lokálních, z čehož rostou stranníci pro dávku z přírůstku hodnoty nemovitostí a pro podílnictví obce na daních z převodu nemovitostí. Obce měly by mítí více

volnosti k zavádění přírážek na tolik, aby výtěžek odpovídal reálním potřebám.

V hospodářství obecním padá na váhu zvětšení příjmů a obmezení výdajů. Příjmy i výdaje obecní nutno stále kontrolovati nejen co do přesnosti a pravidelnosti účtů, nýbrž též co do merita, co do skutečné hodnoty jednotlivých složek. Kontrolu vykonávají rady obecní, případně svými sekcemi neb komisemi, i občané sami zkoumáním vykládaných počtů obecních.

Občanstvo má se seznamovati s obecními záležitostmi a jejich těžkostmi. Společenství zájmů má vyrůstí ve zdůraznění obecného dobra. I nejmenší obec může míti užitek z koncese nebo těžby povolené na jejím území. Dle statistiky Hectora Denise obecní příjmy z kácení dříví a z pronájmu obecních pozemků činily až 70% všech obecních příjmů v Lucembursku a klesly až na 1%₀₀ ve Flandrech. Velká města rozvíjejí podnikání industriální. Správa jeho poskytuje výnosy, do konce závažné. Tu je hlavní důvod požadavku, aby podnikání to spočívalo na zdravé organizaci.

K závěru přál si referent sestavení statistik obecních financí v Belgii od zavedení daně z příjmů.

V debatě doporučil p. Pinart, aby obce belgické zavedly dávku z přírůstku hodnoty nemovitostí. Vybírání představuje si tak, že obec, když potřebuje, vypůjčí si peníze u banky a dluh obce vtělí se na nemovitost soukromníka v obci ležící až do výšky přírůstku nastalého v její hodnotě. Dávka z přírůstku hodnoty nemovitostí dána byla na pořad jednání příštího kongresu.

(Dotazy jsem zvěděl, že v Belgii neexistuje dávka z přírůstku hodnoty nemovitostí a ve Francii jen nepatrný začátek její, podobný asi našim příspěvkům interesentů na tak zvané příjezdní silnice k železničním stanicím. Objektivní vypsání praktikované u nás dávky z přírůstku hodnoty nemovitostí by příští kongres nepochybně rád přijal, stejně jako vypsání elektrisace, která byla na programu a o níž nedošla zpráva.)

Kongres usnesl se na přání:

1. aby stát dovolil obcím stanoviti obecní přírážky k přímým daním tak, aby uhradily své výdaje obligatorní to jest zákonem jim ukládané, tedy úměrně k nedostatečnosti obecních příjmů konstatované po odečtení údělů poskytnutých obcím z výnosu státních daní, a

2. aby stát pořídil statistiku ku srovnání obecních příjmů a obligatorních výdajů od zavedení nového fiskálního zákonodárství v Belgii.

3.

Dnešní právní situace obecních podniků.

Zpráva nebyla podána. Až ve veřejném jednání del. Mossé za Francii podal zprávu o podnikách obecních zřízených za války, zvláště

zásobovacích, proti nimž Státní rada se nestavěla a které vykonaly cenné služby. Del. Biddaer uvedl, že jedná se tu buď o správu vlastní neb interesovanou, neb o koncesi. Před válkou v Belgii dvě i více obcí k opatření veřejných služeb mohly se spojití jen speciálním zákonem pro zřízení lokálních drah, nemocnic, vodovodů atd. Zákon z 1. III. 1922 v čl. 18. dovoluje obcím sdružování k dodávkám a ku přesně určeným úkonům obecně významným. Sdružení schvaluje král po návrhu stálé deputace a rady provinciální.

V roce 1921 prohlásil belgický ministr vnitra de Wiart v parlamentě: Podmínkou obecních podniků a sdružování obcí jest o b e c n á u ž i t e č n o s t a v e ř e j n ý z á j e m, nikoli cíl převážně obchodní nebo spekulací. Podniky obecní mohou sice též způsobiti zisk nebo ztrátu, ale jest to ú č e l všeobecně užitečný, jenž je přenáší nad pouhou spekulaci.

Usneseno přání, aby pro ekonomickou činnost obcí zákonodárství stanovilo hranice podnikání obcí a kautely obchodní, industriální a finanční v zájmu spotřebitelů, svobodného obchodu a poplatníků, aby se při tom hledělo k finančním nesnázím obcí a aby se z podniků obecních pojmově nevylučoval zisk.

4.

Kontrola výdajů obecních.

(Referent Colet z Ixelles-Bruselu.)

Stálý výbor provinciální rady s c h v a l u j e rozpočty obecní, úvěry na nerozpočtené výdaje, usnesení o dražbách a dodávkách, koupě nemovitostí, účty obecní. Veřejným i musí býti jednání obecního výboru o rozpočtech, o výdajích neuhrazených řádnými příjmy nebo kasovními přebytky, o zařízeních obecně užitečných, o výpůjčkách. Rozpočty a účty obecní musí býti veřejně vyloženy a vyloženi to písemně vyhlášeno.

Kontrolu výdajů obecních vykonávají starosta, radní i pokladník obecní, jenž pod svou zodpovědností nesmí vyplatiti poukazu nemajícího předepsané formy aneb v rozpočtu úhrady vůbec nebo již ne dostatečné. Starosta neb radní nejméně čtvrtletně revidují obecní pokladnu a též guvernér provincie a komisař arrondissementu mohou obecní finance dáti zkontrolovati.

Vzrůst agendy obecní za 87 let od vydání belgického obecního zřízení vyzáduje přízpůsobení kontrolních ustanovení. Stále neúčinnějším jest závazek uhrážovati řádné výdaje řádnými příjmy. Činí ze všech poplatníků nově zaváděných nebo zvyšovaných obecních dávek kontrolory obecních výdajů. Po válce ho vláda nepraktikuje, poněvadž obce jsou ochuzeny a stát sám zavedl si daň z příjmů. Ta sice vyvolává centralisaci finanční, přes to však referent si přeje, aby obcím byla dána větší svoboda usnášení o přírážkách obecních ku

státním daním a o dávkách obecních tak, aby řádné výdaje mohly se opět uhražovati řádnými příjmy.

Doporučuje se jednotná forma rozpočtů a účtů obecních k ulehčení jak kontroly nadřízenými úřady, tak srovnávacích statistik.

O námětu, aby v zastupitelstvu provincie byla zřízena předběžná kontrola poukazů pro pokladny obecní, má referent obavu, že zdrží úřadování a seslabí zodpovědnost funkcionářů obecních. Pro kontrolování obecního účetního dosavadní normy postačují, skontrolovaná je většinou formalita.

V debatě del. Harris upozornil, že obce anglické ve výdajích jsou svobodny a centrální vládou jsou kontrolovány d o d a t e č n ě, za to pro půjčky musí si vyžádati souhlas centrální vlády.

Del. Nominé za Elsasko-Lotrinsko upozornil na dosavadní právo měst v E.-L. usnášeti se volně o přírážkách ku státním daním. Právo to umožňuje zvelebování obcí a přeje si jeho udržení a rozšíření na všechna města francouzská. K výpůjčkám potřebují obce souhlasu vlády.

Usnesení: Kongres, uznávaje občany užívající obecních služeb za nejlepší posuzovatele rozsahu obecních potřeb, projevuje přání, aby ke kontrolování obecních výdajů praktikován byl závazek uhražování řádných výdajů řádnými příjmy a největší publicista obecních rozpočtů, účtů a usnesení závazky zakládajících.

5.

Stálost úřadů obecních.

(Referent M a h i e u z Bruselu.)

A. Ve Francii jest v rozhodování Státní rady zřejmý vzestup idee spravedlnosti zvláště v rozhodování o stížnostech proti překročení oprávnění (*excès de pouvoir*). Toto záleží buď: 1. v nepříslušnosti úřadu, nebo 2. ve vadě řízení, nebo 3. v porušení zákona či nabytého práva, nebo 4. ve stranickém využití oprávnění (*détournement de pouvoir*).

Toto poslednější záleží v tom, že úřad použil svého oprávnění pro případy jiné nebo z důvodů jiných, než jaké měl na mysli zákon, oprávnění mu svěřující. Státní rada francouzská musí tu vyšetřovati účel, úmysl a motivy čili prováděti t. zv. teleologii práva. Tomuto odstraňování stranického využití úředního oprávnění děkují úředníci obecní za ochranu své kariery, jsouce jím chráněni proti zakrytému propuštění a proti zneužití moci disciplinární. Státní rada rozšiřuje totiž své zkoumání i na pořádek ve jmenování a v postupu i na to, aby úředníku byly dokumenty jeho se týkající osobně a důvěrně sděleny před disciplinárním výrokem, před přeložením *ex offio* a před prodloužením postupní lhůty. Referentem citovaný spisovatel Schatz vidí v tomto sdělování aktů ilusorní formalitu, ponechávající možnost nečestných manoevrů, které se nevyjádří ani spisem ani

disciplinárním výrokem, a přece dovedou úředníka diskreditovati a z jeho místa odstraniti, z kteréhožto důvodu zmíněný Schatz žádá, aby takovéto dnes beztrestné machinace byly znemožněny a diffamace potlačena, poněvadž dosavadní stav zmaří výhody jakékoli budoucí správní reformy.

Francouzský zákon z 23. X. 1919 nařizuje, že obce s více než 5000 obyvateli musí do šesti měsíců se schválením prefekta stanoviti pravidla o jmenování, postupu a disciplinárním řádu obecních úředníků. K propuštění i k suspensi je potřebí motivovaného návrhu rady disciplinární, v níž úřednictvo je zastoupeno.

Disciplinární řízení hierarchické nahraňuje se právním, přinášejícím sebou právo obrany, řízení kontradiktorní a princip zákonnosti.

Obecní úředníci ve Francii mohou jak proti překročení, tak proti strannickému využití úředního oprávnění domáhati se u Státní rady i peněžní náhrady dle čl. 1780. Code civil, poněvadž nastoupení úřadu uznává se za veřejnoprávní smlouvu. Státní rada přiznává i korporacím úřednickým právo žaloby pro překročení moci úřední proti jmenování porušujícímu pravidla o statu úřednickém.

B. V Belgii připuštěn jest rekurs proti překročení oprávnění úředního. Akty úřadů obecních i provinciálních mohou býti anulovány králem, překročují-li kompetenci úřadu, odporují-li zákonu nebo veřejnému zájmu. Vláda jedná tu však dle volné úvahy a svých vlastních aktů nemusí anulovati. Ku stížnosti úřednickové může stála deputace rady provinciální zrušiti usnesení, jímž místo úřednické bylo zrušeno nebo jeho požitky sníženy, směruje-li toto usnesení zjevně k zakrytému propuštění úředníka. Takováto stížnost nepřipouští se však proti reálním zrušení místa odůvodněnému šetrností nebo novým uspořádáním služeb obecních nebo zadáním obecního podniku koncesionářům.

Belgický zákon z 30. VII. 1903 dopustil úředníkům propuštěným ještě odvolání ke králi (nižším ke guvernérovi) jako k třetí instanci, zavedl mezi disciplinární tresty vedle suspense a propuštění nové pouhé napomenutí a důtku.

Zákon nestanoví, kým má býti obviněný slyšen. Dle praxe nemusí obviněného vyslyšati právě úřad rozhodující. Praxi té však odporují navrhovatelé nového zákona pp. Cocq, Amelot a Jouret, navrhuje, aby obviněného vyslyšchal úřad rozhodující, aby mu sdělil všechny akty a dopustil jeho zastupování obhájcem. Týž návrh zákona stanoví i lhůty k potvrzení nálezu disciplinárního nebo k rozhodnutí o odvolání. Lhůt těch dosud není, čímž vznikají mnohostranné újmý i úřadu samému.

Pro zákonodárství o úřadech obecních, které by samo mělo nařizovati své občasně opravování, navrhuje referent Mahieu tyto direktivy: Zřízení poradních sborů disciplinárních, sdělení spisů obviněnému, právo míti obhájce a to před úřadem rozhodujícím,

stanovení trestních činů a trestů, taxativní výpočet trestů, úprava nároků na zvýšení služného a na postup, stanovení lhůt k definitivnímu rozhodnutí, odškodnění za neoprávněné propuštění, nárok na plat v příkaznosti až do pensionování při odvolání z místa v zájmu služby a při zrušení místa reorganisační služební. Neví o tom, že by úředníci obecní byli ještě obětmi svého politického smýšlení.

V debatě del. Dofny, zástupce Národní federace úředníků obecních, uznal jen pro veliké úřady správným názor referentův, že obecní úředníci netrpí pro své politické smýšlení, poněvadž tam vedoucí osobnosti nestarají se o mimoúřední činnost úředníků. Avšak v úřadech menších, kde stranické boje se opět zostřily, vídá obecní úředníky trestané za politické smýšlení zabráněním kariery, neposkytnutím obvyklých zvýšení a ponecháním původního nedostatečného platu.

Stálost úřadu prospívá úředníku, avšak v prvé řadě úřadu. Stálost místa má být doplněna zákonným stanovením minimálního platu na ochranu úředníka proti indiferentnosti a skrblictví. V tom směru podán jest v Belgii zákonný návrh Pécherův.

Del. Dofny a del. Labbé navrhli k resoluci dodatek, aby pro úředníky obecní (tajemníku přidělené) byl stanoven zákonný plat dle požitků obecních tajemníků.

Del. Mossé uvádí, že ve Francii neexistuje statut o úřednících, že však úředník nemůže být sesazen bez slyšení a bez obhajoby před disciplinární radou, a že může se odvolati ku Státní radě.

Del. Klapka uvedl, že v Čechách minimum platu obecních úředníků je stanoveno zákonem.

U s n e s e n o: Řešení problému trvalosti obecních úřadů směřuj v každém státu k tomu, aby úředníci obecní byli vyňati z vlivu politických změn a aby jejich činnosti byla zabezpečena trvalost prospěšná dobrému obstarávání úkolů obecních.

6.

Je-li účelnějším přikázati agendu poručenskou a opatrovnickou úřadům správním než soudům.

(Referent F i s c h b a c h z Bruselu.)

Ode vždy a vsude zákonodárce chránil osobu i majetnost nezletilcovu. Můžno je to na základě jeho vztahů r o d i n n ý c h a tu dojdeme k ustanovením občanského práva, odkazujícího nezletilce na rodinnou radu, nebo na základě povinnosti s t á t u chrániti slabé a tu dojdeme k ochranné povinnosti státních orgánů. V obou případech však s o u d dohlíží na poručenství zvláště při zřízení rady rodinné, v níž předsedá a hlavní slovo má místní soudce, pak schvaluje závažná rozhodnutí rodinné rady o zcizení nemovitostí, jejich zatížení, o peněžních transakcích, odmítnutí a sesazení poručníka.

Jest otázkou, náleží-li před poručenstvím soudním přednost po-

ručenství vykonávanému úřady správními, jaké vidíme ve větší části Švýcarska, ve Skandinavii a v Maďarsku.

Správní úřady mohou vykonávat poručenskou agendu samy, nebo jen kontrolovat poručníky ustanovené z kruhů neúředních. Orgány správního úřadu centrálního vykonávající poručenství samy přímo v rozdělených mezi ně obvodech budou sice věci znalejší, trvalejší a neodvislejší, než poručenské orgány zřízené lokálními úřady, podrobenými vlivům a zaujatosti zvláště v obcích menších, naproti tomu bude však zcentralisovanému správnímu poručení scházeti bezprostřední znalost záležitosti a bezprostřední možnost zasáhnouti, kdežto decentralisovanému správnímu poručení bude za to scházeti nestrannost a kontrolovatelnost.

V Belgii soud jest nejneodvislejším a nejnestrannějším úřadem. Lokální znalost soudcova zaručuje nezletilcům aspoň stejné výhody jako poručení obce, kontrola soudní jest věci znalá a nestranná. Kdyby centrální administrativní úřad chtěl kontrolu poručenských záležitostí svěřiti úředníkům speciálním, sotva by našel rozváznějších, právníky i prakticky věci znalejších, neodvislejších a váženějších než soudce.

V debatě uvedl referent del. Fischbach, že v Belgii poručení soudní, vykonávané prostřednictvím soudců mírových, vyhovuje. Ze zemí s poručenstvím administrativním, k nimž náleží i Slovensko, přes výzvu referentovu nikdo nepromluvil. Del. Pokorný připomenul, že v Čechách poručení vykonávají soudy, spravující majetek nezletilců, ale nerozhodující o tom, zdali, kolik a jakého druhu podpory má se dostat chudému nezletilci z prostředků veřejných.

Schváleno přání, aby příkázání poručenských a opatrovnických záležitostí soudům bylo generalisováno.

7.

Zakonodárství příležitostné (za války a po ní) o úmrtí, manželství, uznání a legitimaci nemanželských dětí, státním občanství, složení a pravomoci úřadů popisných.

(Referent M i r g u e t z Bruselu.)

Spravení (validation) aktů o stavu občanském (narození, uznání, manželství, rozvázání jeho, úmrtí) nastalých mezi 4. VIII. 1914 a 30. IX. 1919 zabezpečuje tyto akty před anulováním hrozícím jim pro nezpůsobilost nebo nepřislušnost účastníků. Akty o úmrtí nemohou býti anulovány pro mládí svědků, jich malý počet nebo manželský svazek. Opravování administrativní připouští se vůči omylným aktům o úmrtí, poněvadž byly zřizovány v poměrech výjimečných a mívají potřebu opravení omylů nebo mezer.

Dle referenta vláda měla držeti se instrukce z 16. XI. 1803 cit. při článku 98 Code civil, která co do spravení a zapsání aktů o stavu občanském jedná stejně s vojny za hranicemi jako s vojny uvnitř

státu, jimž pro invasi nebo vzbouření řádný úřad nemůže konstatovati akty jejich osobního stavu, zvláště úmrtí. Referent doporučuje zapisovati změny osobního stavu do katastrů lístkových a to v rodišti, nikoli v t. zv. posledním bydlišti. Státní úřady jsou odkázány na zjišťování nejrozmanitějších faktů úřady obecními. Měly by posílati současně stejný dotazník i do rodiště i do obce posledního pobytu a ne dotazník jediný, nekonečně putující a doplňovaný.

Zmocněnec k uzavírání manželství a k legitimování dětí byl za války připuštěn ve Francii i v Belgii zákony ze 4. IV. 1915 resp. z 30. V. 1916, málo používanými, poněvadž vyžadovaly až na osobní dostavení skoro všech náležitostí. Proto Belgičané za války uzavírali sňatky raději v Anglii. Sňatek uzavřený zmocněncem po smrti zmocnitele byl sice neplatným, avšak legitimoval děti a poskytoval práva vdovská.

Manželství mezi švakrem a švakrovou bylo připuštěno zákonem francouzským z 1. VII. 1914 i při rozvázání dřívějšího manželství rozvodem, belgickým zákonem pak z 11. II. 1920 jen při rozvázání dřívějšího manželství smrtí.

Zástupce dítěte nemanželského může u soudu projednávajícího pozůstalost otcovu žádati za legitimaci dítěte, měli-li rodiče úmysl manželství uzavřítí a dítě legitimovati.

Legitimace soudní dává dítěti práva dítěte manželského s účinkem od jeho narození. Děje se při nemožnosti uzavřítí sňatek následkem smrti otce, je-li prokázán původ dítěte po otcovi i matce a úmysl rodičů uzavřítí sňatek, třeba jen dopisy neb indiciemi. V den smrti otce nesměla tu však býti překážka k uzavření manželství a matka musela býti bezvadného chování. Zákon měl by vydatně býti publikován a lhůty k podávání žádostí měly by býti prodlouženy. Dle zákona ze 7. IV. 1922 mohli Belgičané uzavřevší manželství v cizině mezi 4. VIII. 1914 a 30. IX. 1919 legitimovati před domácími úřady své nemanželské děti pouhým prohlášením nejpozději do roka od působnosti zákona, což by mělo býti povoleno i jedinému z rodičů, když druhý zemřel po sňatku před prohlášením zákona.

Ku projevení vděčnosti národní jest úřad popisní povinen do úmrtních spisů osob padlých za vlast dáti označení »zemřel za Belgií« (nebo za jiný spojenecký stát).

O státním občanství vyšel v Belgii po zkušenostech ve válce dříve získaných zákon z 15. V. 1922. Zrušil snadnou dostupnost státního občanství belgického zavedenou zákonem z 8. VI. 1909 pro osoby narozené v Belgii a podmínil ji výhradami, zvláště pobytem v Belgii ve věku přijímajícím nesmazatelný vliv vychování. Odpírá příslušnost belgickou těm, kdo stanou se Belgičany, mohli by dle zákona svého rodného státu podržeti státní občanství dřívější, tak zvláště Němcům vzhledem k zákonu Dellbrückovu z r. 1913.

Německo Versailleským mírem zavázalo se netrvati u těch Němců na státním občanství svém, kteří nabudou nového v některém

státě spojeneckém, avšak dle referenta sotva závazek splní. K vyloučení kumulace státních občanství podržel nový belgický zákon v čl. 18. odst. 1. dřívější zásadu, že státní občanství zaniká nabytím státního občanství jiného ať přímým či nepřímým, a podmínil opeí státní příslušnosti belgické přezkoušením žádosti ve státním návladnictví a schválením soudu. V tom nemají úlevy ani děti ztrativší státní příslušnost belgickou následováním svých rodičů, když smějí ji reklamovat mezi 18. a 22. rokem, ani rozené Belgičanky ztrativší státní příslušnost následováním manžela a reklamující ji po rozvázání manželství. Státní příslušnost nesmí se odkládati nebo navlékati dle choutky nebo prospěchu. (Bojím se, že náš stát nepřipouští si takovýchto starostí, hledaje pokrokovost ve funkci průchodní stanice mimikrovému elementu kapitálovému, politickému i sociálnímu.)

Dle zákona z r. 1922 může rozená Belgičanka podržeti pouhým prohlášením před popisním úřadem dosavadní státní občanství, vdávajíc se za cizince, ne však cizinka, vdávajíc se za Belgičana. Ke způsobilosti nabytí, odložiti a opětně nabytí státní příslušnosti stačí věk 16 let. Státní občanství nabyté opeí nebo naturalisací může úřad do tří let odníti pro nesplnění občanských povinností ve válce. Nabytí, ztráta a opětně získání státní příslušnosti nepůsobí zpět. K průkazu státního občanství stačí průkaz jeho v osobě auctora žadatelova.

Referent doporučuje, aby státní příslušnost nebyla udílána, dokud žadatel nepředloží certifikátu z dosavadní vlasti (zvláště z Německa) o zániku dosavadního státního občanství, a aby zákony zejména belgické a německé navzájem neponechávaly mezer co do státního občanství.

Referent nechválí možnost poskytnutou Belgičance provdané za cizozemce, aby pouhým prohlášením udržela si belgické státní občanství, ani možnost danou dětem z takovýchto manželství, aby pouhým prohlášením státního občanství belgického nabyly, schvaluje však toto oprávnění pro vdovu nebo rozvedenou manželku cizozemcovu.

Zákon belgický zdělaný bez praktiků vyvolává situace paradoxální. Válka pokazila mravy, rozmnožila rozvody, vynutila zjednodušení řízení v nich, rozvázala státní konvence (tak německobelgickou z r. 1875, jež od Němců před sňatkem požadovala průkaz vykonání vojenské povinnosti,) a zvětšila agendu obcí, které přes to musejí zmenšovati svůj personál i náklad.

Popisní úřady nejsou pouhými zapisovateli, nýbrž interpretací a rozhodováním vytvářejí právní praxi a působí na mravy. Nutnost vyvolává řešení, jako funkce vyvolává svůj orgán, a zákon jest předěláván společností, nikoli společností zákonem. Praxe měla by býti tázána při stanovení všeobecných principů, jejichž pouhými aplikacemi jsou zákony. Po válce je tendence odstraňovati překážky pokládané za »zastaralé« a při tom nezřídka naskytají se manželství osob

cizoložných, nezachování lhůt, pokusy o legitimování dětí krvesmilných, cizoložných i manželských, pokusy o zvláštní řízení při rozvodech, opětná manželství osob bigamních atd.

Zákonodárství belgické o státním občanství za války a po ní bylo inspirováno francouzským.

Nad to Belgie sama vydala zákon ze 7. IV. 1922 o legitimování dětí, jejichž rodiče za války uzavřeli manželství v cizině. Velká Británie vydala dva nové zákony o státním občanství ze 7. VIII. 1914 a z 15. V. 1922, dopouštějíc jako Belgie své státní občance, jejichž manžel přestane býti britským občanem, právo zachovati si dosa-
vadní státní příslušnost.

Z ostatních států referent Mirguet přes dotazování u jejich legací a konsulátů nevyšetřil zákonodárství o státním občanství a v tištěné své zprávě, pozdě rozdané, bezvýsledně reklamoval u cizích delegátů kongresových jeho vylíčení.

V debatě doporučoval del. Levy zřízení mezinárodního orgánu k usnadnění sňatků cizinců a k úpravě jejich osobního stavu.

Jako přání kongresu bylo usneseno:

Roztřídití soustavně u centrálních úřadů státních výpisy z aktů o stavu osobním zřízených v cizině, místo zasílání jich obcím, ovšem se zárukou zachování dokumentů a vydávání opisů z nich, prodloužití lhůty k uznání a legitimaci nemanželských dětí, zdůraznití jednotnost rodiny i ve státním občanství a nepřipustiti, aby manželka podržela za trvání manželství jinou státní příslušnost, než má manžel, srovnávati různá zákonodárství o stavu osobním a státním občanství, nevyučovati při tvoření zákonů o nich účastenství praktiků, vyhledávati jednotnost hlediska i řešení pro všechny státy, informovati obce a v příštím kongresu pro tyto otázky zřídití sekci.

(Dokončení.)

LITERATURA.

Část všeobecná.

Josek Otakar, Život a dílo Josefa Kalouska. Nákladem Historického Spolku v Praze. 1922. S 10 obrázky. Stran 371.

Rázovitá, úctyhodná postava Kalouskova našla v dojemně oddaném jeho žáku, prof. Joskovi, životopisce opravdu mistrného. Autor překročil sice k dílu svému s neobyčejnou skromností — vidí se to z předmluvy — ale výsledek práce jeho uspokojí zajisté plnou měrou nejen ty, kdo čelného našeho historika osobně neznali, nýbrž i ty, kdo měli příležitost se zvěčnělým osobně se stýkati a nahlédnouti blíže do jeho duševní dílny i seznámiti se s osobními jeho poměry.

Prof. Josek vylíčil nám všestranně a při tom poutavě Josefa Kalouska od jeho nejtútlejšího mládí až do posledních dnů jeho života,